

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A140 Goudplevier² *Pluvialis apricaria*, niet-broedvogel (*Versie oktober 2024*)

Deze bouwsteen richt zich op de Goudplevier in de hoedanigheid van niet-broedvogel. Hoewel de soort tot 1937 met regelmaat in Nederland broedde, is deze sindsdien als broedvogel verdwenen. Wel komen er na de broedtijd nog tienduizenden exemplaren naar Nederland om zich te goed te doen aan wormen en andere kleine ongewervelden op open graslanden en in mindere mate op akkers en wadplaten. In zachte winter blijven veel Goudplevieren de gehele winter in Nederland hangen, maar bij strenge vorst trekken ze vrijwel allemaal door naar Groot-Brittannië, Zuidwest-Europa en Noord-Afrika. In Nederland verblijft buiten de broedtijd 15-20% van de flyway-populatie.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerend landelijk doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 32.300 vogels (seizoensgemiddelde⁴).</i>	32.300 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorstel nieuw landelijk doel 2050 <i>Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 140.000 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt gerealiseerd.</i>	140.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	140.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal vogels in de periode 2014/15-2019/20 (seizoensgemiddelde).</i>	67.000 vogels (seizoensgemiddelde)

Voorstel voor regionale opgave

Het aantal vogels per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁵ van Rijkswaterstaat (RWS). Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt bij de Goudplevier verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie. Omdat er een aanvullende landelijke opgave is (voorstel landelijk doel voor 2050 bedraagt 140.000 vogels (seizoensgemiddelde) terwijl in de actuele situatie (2014/15-2019/20) ca. 67.000 vogels aanwezig zijn), is er ook een regionale opgave om een gunstig populatieniveau te bereiken. De grootste regionale opgave ligt binnen de rijkswateren. De verwachting is dat met name de Waddenzee, het IJsselmeergebied en de zuidwestelijke Delta van belang zijn voor het behalen van deze opgave. Ook in andere regio's in de lage landen liggen relatief hoge regionale opgaves. In het oosten en zuiden van Nederland zijn de opgaves veelal het laagst.

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Genoemd in Bijlage I van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als niet-broedvogel.

³ Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om de landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ De som van maandelijks schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

⁵ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Goudplevier als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. n.b. = niet bepaald. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	21.500	31%	n.b.	43.000
Friesland	13.000	19%	onzeker	27.000
Noord-Holland	9.400	14%	stabiel	19.500
Zeeland	8.000	12%	onzeker	16.500
Groningen	4.600	7%	stabiel	10.000
Zuid-Holland	3.700	6%	matige afname	8.400
Gelderland	2.700	4%	matige toename	5.600
Flevoland	1.900	3%	onzeker	4.200
Overijssel	1.100	2%	matige afname	2.800
Utrecht	500	1%	onzeker	1.400
Noord-Brabant	400	1%	sterke afname	1.300
Drenthe	200	<1%	sterke afname	300
Landelijk	67.000	100%	matige afname	140.000

Prioritering

Omdat de grootste regionale opgaves liggen binnen de rijkswateren en noordelijke en westelijke provincies, hebben beheersmaatregelen in deze regio's de hoogste prioriteit. Maatregelen om de kwaliteit van het leefgebied te bevorderen zijn met name in agrarisch gebied belangrijk, omdat de soort juist hier in aantal afneemt. Het is in agrarisch gebied vooral van belang om te prioriteren op vernattingsmaatregelen en maatregelen om de vermesting op vooral graslanden terug te dringen. Intensieve agrarische werkzaamheden zoals het omploegen van grond dienen daarnaast beperkt te worden om de voedselsituatie voor de soort op orde te houden.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Goudplevier als niet-broedvogel wordt als ‘zeer ongunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	zeer ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig
Toekomstperspectief	zeer ongunstig
Staat van Instandhouding	zeer ongunstig

Hoewel er sinds 1979-1983 aanzienlijke verschuivingen hebben voorgedaan in de verspreiding van de Goudplevier (van Turnhout 2018), is de grootte van het verspreidingsgebied gelijk gebleven, waardoor het aspect verspreiding als ‘gunstig’ kan worden beoordeeld. De populatie neemt op de lange termijn echter in aantal af en ligt momenteel ver onder de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder, generieke uitleg box 1, figuur 1), waardoor het aspect populatie als ‘zeer ongunstig’ wordt beoordeeld. . Hoewel de grootte van het leefgebied in agrarisch gebied enigszins is afgenomen, is met name de kwaliteit van het leefgebied onvoldoende, waardoor het aspect leefgebied als ‘matig ongunstig’ wordt beoordeeld. Op korte termijn vertoont de populatie nog steeds een matige afname en er spelen belangrijke knelpunten mee die een gunstige SvI van de Goudplevier in de weg staan, waardoor het toekomstperspectief als ‘zeer ongunstig’ wordt beoordeeld. In 2006 werd de SvI voor de Goudplevier ook als ‘zeer ongunstig’ beoordeeld. De populatie ondervond op dat moment dezelfde knelpunten als de huidige populatie (2014/15-2019/20) en vertoonde ook al een sterke afname.

Nadere onderbouwing GRW⁶

De populatieomvang van de Goudplevier als niet-broedvogel ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (Directive Value, DV) betrof 140.000 vogels (gemiddelde 1977/78-1981/82). Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt, en dus als GRW kan dienen, wordt deze vergeleken met de Ecologisch Gunstige Referentie (EGR). De EGR voor Goudplevier betreft de gemiddelde populatieomvang in 1985/86-1994/95 (130.000 vogels), een periode die voor wormeneters van agrarisch gebied zoals de Goudplevier als gunstig wordt beschouwd (zie box 1, Vogel *et al.* 2021). Het betreft een periode net na de piekjaren van Goudplevier tussen 1975 en 1985. De toenmalige aantallen waren zo hoog door de jacht in Denemarken waardoor waarschijnlijk grotere aantallen in ons land overwinterden. De EGR ligt met 130.000 vogels onder de DV van 140.000 vogels, waarmee de GRW wordt bepaald op een seizoensgemiddelde van 140.000 vogels overeenkomstig de DV. De Vogelrichtlijn bepaald dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding behouden moet blijven (zie box 1).

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2014/15-2019/20	67.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Beoordeling korte termijntrend	2008/09-2019/20	matige afname (-1,3% per jaar)
Beoordeling lange termijntrend	1996/97-2019/20	matige afname (-1,3% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	DV	140.000 vogels (seizoensgemiddelde)

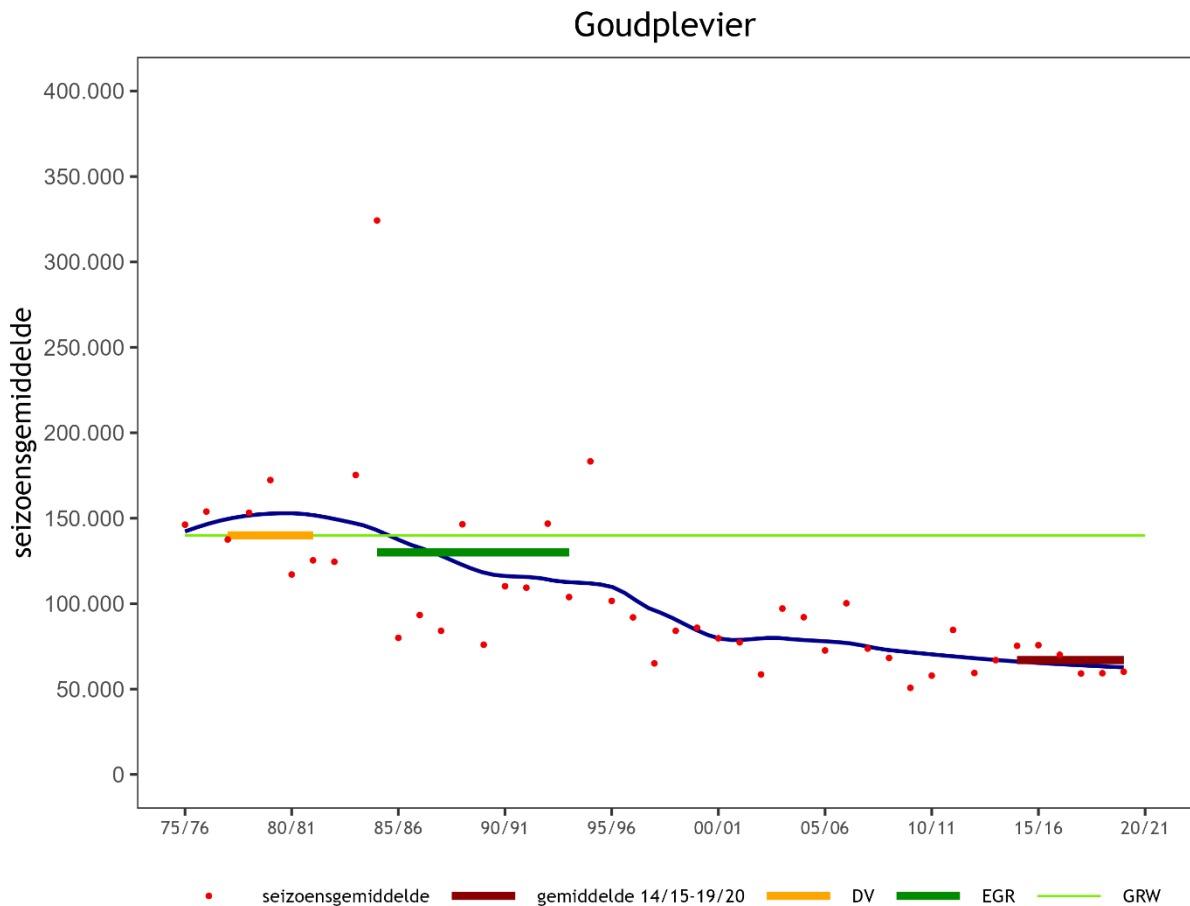
⁶ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor niet-broedvogels

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor niet-broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 seizoenen aangehouden: de periode 1977/78-1981/82. Wanneer de DV aantoonbaar gunstig is, wordt de GRW gelijk gesteld aan de DV. Er zijn echter gevallen waarbij de periode rondom 1980 aantoonbaar geen gunstige periode is, bijvoorbeeld als gevolg van drukfactoren zoals waterkwaliteit en doorwerking van pesticiden.
- Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt wordt deze vergeleken met de *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt net als bij broedvogels de gemiddelde populatieomvang in een periode waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren. Deze gunstige referentieperiode varieert per 'voedsel-habitatgilde', soorten die overeenkomstige eisen stellen aan hun leefgebied (zie tabel 5.2 in Vogel *et al.* 2021). Wanneer de EGR op een hoger niveau dan de DV ligt, dan geldt de EGR als GRW; de DV zal dan een ongunstige of minder gunstige situatie weerspiegelen. Als GRW geldt dus de DV *tenzij* de EGR hoger is.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die beïnvloed is door een ontwikkeling vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn die het leefgebied van een soort onomkeerbaar heeft verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij enkele soorten die in belangrijke mate gebruik maken van het zuidwestelijke deltagebied. Door de Deltawerken is foerageergebied definitief verloren gegaan en per relevante soort is dit in mindering gebracht op de GRW.
- In sommige gevallen kan de EGR niet worden bepaald, bijvoorbeeld omdat de soort sterk toeneemt (>1% per jaar). Dit is o.a. het geval bij soorten die zich recent gevestigd hebben. Dan is de GRW bepaald op het gemiddelde van de periode 2014/15-2019/20.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde’ (GRW) voor de populatie van de Goudplevier als niet-broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van de aantallen (seizoensgemiddelde, rode punten). Dit populatieverloop is weergegeven met een donkerblauwe solide lijn. Relevante waarden, inclusief de periode waar deze betrekking op hebben, zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1977/78-1981/82, oranje), Ecologisch Gunstige Referentie (EGR, donkergroen) en populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar box 1 en Vogel *et al.* (2021).

2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

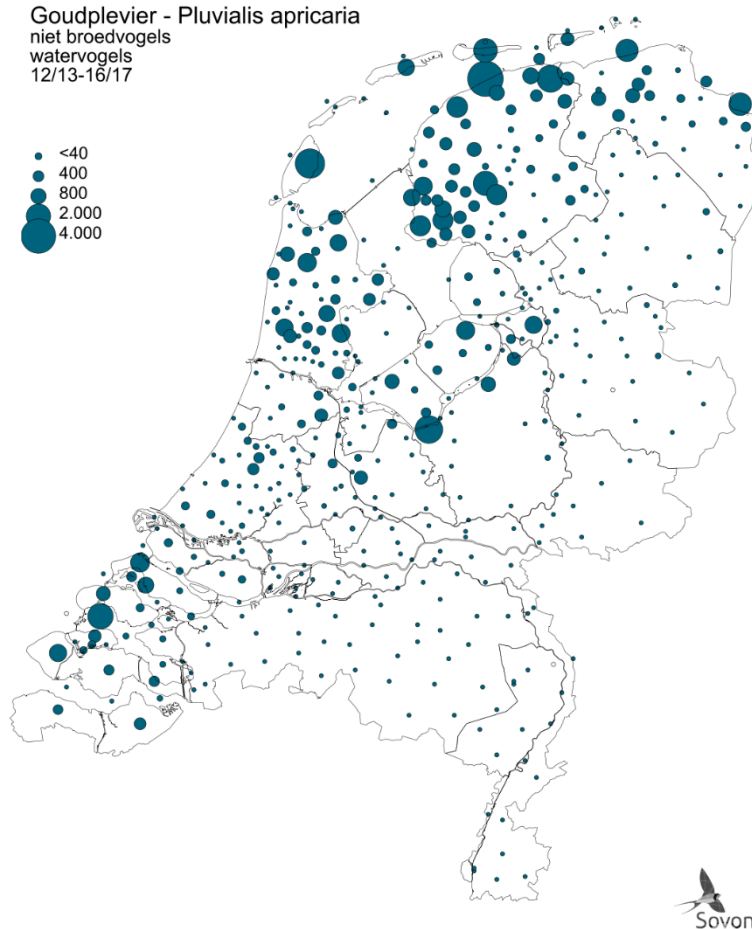
De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 67.000 vogels (seizoensgemiddelde). Afgezet tegen het huidige aantal (140.000 vogels (seizoensgemiddelde)) betekent dit dat de huidige populatie (2014/15-2019/20) een kleine helft bedraagt van de populatieaantallen op een gunstig niveau.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

Sinds 1937 komt de Goudplevier niet meer voor als broedvogel in Nederland, een enkele uitzondering in 1974 buiten beschouwing gelaten. Goudplevieren zijn nu alleen als doortrekker en overwinteraar in ons land te zien. Deze niet-broedvogelpopulatie deed het een groot deel van de vorige eeuw goed en leek in aantal toe te nemen tot ongeveer eind jaren zeventig (Jukema & Hulscher 1997). Sindsdien is er echter een afname ingezet die tot op heden heeft aangehouden (Kleefstra *et al.* 2014, van Turnhout 2018). Opvallend hierbij is de verschuiving in de verspreiding van doortrekkende en overwinterende Goudplevieren. Aanvankelijk leek afschaffing van de jacht op Goudplevieren in Denemarken in 1982 ervoor te zorgen dat het aantal adulte vogels dat in het najaar de rui grotendeels daar afmaakt veel groter is geworden, terwijl minder vogels dan uitwijken naar Nederland. Inmiddels lijkt het aannemelijker dat ook klimatologische veranderingen Goudplevieren in staat stellen langer dichterbij de broedgebieden te blijven, getuige de toenemende aantallen in Polen en Zweden (Kleefstra *et al.* 2014). De soort neemt,

in lijn met de landelijke trend, in aantal af in agrarisch gebied, maar neemt juist in aantal toe in verscheidene natuurgebieden. Substantiële aantallen zijn tegenwoordig bijvoorbeeld te vinden in het Waddengebied en in de zoute Delta (figuur 2). Ook in enkele binnendijkse natte natuurontwikkelingsgebieden zijn tegenwoordig meer Goudplevieren te vinden (Kleefstra *et al.* 2014, Hornman *et al.* 2018). Deze toename in natuurgebied lijkt voorlopig echter niet voldoende om de afname van de soort in het agrarisch gebied te compenseren (van Turnhout 2018).

Figuur 2. Verspreiding van de Goudplevier als niet-broedvogel in de periode 2012/13 - 2016/17. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebied (cluster van telgebieden) (Sovon 2022).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

In tabel 3 zijn de belangrijkste knelpunten genoemd, waarbij met name klimaatverandering, verdroging en vermessing sturend zijn.

Tabel 3. Drukfactoren die een GSvl van de Goudplevier als niet-broedvogel in de weg staan. De sterkte van het negatieve effect (impact) is uitgedrukt in hoog (H), matig (M) en laag (L). Tevens is beoordeeld in hoeverre het knelpunt (op termijn) oplosbaar is.

Subcode	Drukfactor	Impact?	Oplosbaar?	Grote regionale verschillen?
FA1	Vermesting (bodem, water), incl. N-depositie (NOx en NH3)	H	deels	ja
FA11	Klimaat en zeespiegelstijging	H	deels	nee
FA7	Verdroging (bodem)	H	ja	ja
FB1	Predatie	L	deels	ja
FD1	Verstoring door aanwezigheid (recreatie, honden, scheepsvaart, vliegbewegingen)	L	ja	ja
FD3	Verstoring door opgaande bouwsels (windturbines)	M	ja	ja

Subcode	Drukfactor	Impact?	Oplosbaar?	Grote regionale verschillen?
FD7	Verlies van leefgebied door inrichtingsprojecten (bebouwing, wegenbouw etc.)	M	deels	ja
FD9	Schaalvergroting, intensivering agrarisch gebruik, verandering vruchtgebruik	H	ja	ja

- *Vermesting*: de kwaliteit van het foerageergebied van de Goudplevier wordt waarschijnlijk negatief beïnvloed door stikstofdepositie als gevolg van vermisting. Vermesting leidt tot verrijking van vegetaties waardoor het aanbod aan prooien voor steltlopers afneemt door een eenvormiger vegetatie. In dichtere grasvegetatie kunnen de prooien ook minder zichtbaar en minder bereikbaar zijn (Atkinson *et al.* 2005, Kleijn *et al.* 2007). Zeker voor een oogjager als de Goudplevier is het van belang dat de vegetatie in graslanden niet te hoog en te dicht begroeid is (Mason & Macdonald 1999). Het effect van vermisting op de beschikbaarheid van regenwormen is gecompliceerd, maar lijkt vooral negatief te zijn. Het aanbod aan rode regenwormen, die zich over het algemeen dicht bij het grondoppervlak bevinden, neemt in aantal af als gevolg van intensieve bemesting (Onrust *et al.* 2019a) en wormen die zich nog wel in sterk bemeste grond weten te handhaven zitten veelal dieper in de grond en worden daarmee onbereikbaar voor steltlopers (Onrust *et al.* 2019b).
- *Klimaat*: Goudplevieren laten zich buiten de broedtijd leiden door vorst. Bij strenge vorst kan de soort minder goed voedsel vinden en trekt verder naar het zuiden. Als gevolg van klimaatverandering blijven de temperaturen ook noordelijk van Nederland gemiddeld hoger, waardoor Goudplevieren in noordelijkere streken nog langer voldoende voedsel kunnen vinden en niet of pas later in het najaar naar Nederland trekken (Kleefstra *et al.* 2014). Klimaatverandering lijkt daarmee een belangrijke factor, maar is zeker niet het enige zwaarwegende knelpunt. Dat de soort in Nederlandse natuurgebieden nog in aantal toeneemt terwijl afnames voornamelijk in agrarisch gebied te zien zijn, suggereert dat er meer aan de hand is dan alleen een noordwaartse verschuiving van het verspreidingsgebied als gevolg van klimaatverandering. Wel is het mogelijk dat de effecten van klimaatverandering merkbaarder zijn in agrarisch gebied. Zo kunnen warmere wintermaanden de vegetatiegroei in agrarisch gebied zodanig bevorderen dat de vegetatie (voornamelijk gras) te lang wordt voor Goudplevieren om succesvol in te foerageren (Mason & Macdonald 1999). De verdrogingsproblematiek kan daarnaast ook worden versterkt, wat deels te mitigeren is door middel van vernattingsmaatregelen.
- *Verdroging*: als gevolg van het ontwateren van agrarisch gebied houden regenwormen, de belangrijkste prooi voor de Goudplevier in Nederland, zich dieper in de grond op. Voor de Goudplevier, die een relatief korte snavel heeft, worden veel regenwormen hierdoor onbereikbaar en zal het zoeken naar voedsel op de drogere graslanden dus een grotere uitdaging vormen (Kleefstra *et al.* 2014).
- *Predatie*: een toename aan roofvogels in de lage landen zal weliswaar niet hebben geleid tot substantiële aantallen gepredeerde Goudplevieren, maar kan wel hebben geleid tot een verschuiving van het verspreidingsgebied van de soort. Bij andere steltlopers lijkt het risico op predatie een rol te hebben gespeeld in verschuivingen naar meer open gebieden zoals de Waddenzee, waar sommige roofvogelsoorten minder voorkomen en van een grotere afstand gezien kunnen worden (Wymenga & Jalving 2005, Versluys *et al.* 2009).
- *Verstoring door aanwezigheid*: de verstoringgevoeligheid van Goudplevieren wordt over het algemeen gemiddeld ingeschat, maar kan hoger zijn in agrarisch gebied, waar de soort relatief gezien vaker verstoord wordt dan in natuurgebieden. Landrecreatie lijkt de belangrijkste bron van verstoring te zijn (Krijgsveld *et al.* 2008).
- *Verstoring door opgaande bouwsels*: de verstoringgevoeligheid van Goudplevieren voor windturbines is hoog. Hoewel het aantal aanvaringslachtoffers waarschijnlijk niet zodanig hoog is dat dit van invloed is op de populatie, veroorzaakt de aanwezigheid van windmolens zodanige verstoring dat Goudplevieren nauwelijks gebruik maken van potentieel geschikte habitat in de directe omgeving van windturbines. De verstoringafstand kan tot enkele honderden meters oplopen (Winkelman *et al.* 2008). Aanleg van windmolenparken kan dus een aanzienlijke inkrimping van het leefgebied voor de Goudplevier tot gevolg hebben.
- *Verlies van leefgebied*: tussen 1980 en 2011 is het totale oppervlakte aan grasland in Nederland met ongeveer 20% afgenomen. Dit open grasland heeft voornamelijk plaats gemaakt voor bebouwing en wegen. In dicht landschap is het risico op predatie daarnaast ook hoger voor de soort, waardoor deze gebieden met toenemende bebouwing minder aantrekkelijk worden (Kleefstra *et al.* 2014). De afname van de landelijke populatie is echter significant groter dan de afname van

graslandoppervlakte in Nederland. Verlies van kwaliteit van leefgebied in combinatie met klimaatverandering lijkt dan ook een belangrijkere rol te spelen dan het afgenomen oppervlakte aan grasland.

- *Schaalvergroting, intensivering agrarisch gebruik*: de intensivering van agrarisch gebruik heeft in Nederland geleid tot een kunstmatig verlaagde grondwaterstand in graslanden en een toegenomen bemesting, waardoor de diversiteit aan ongewervelden is afgenomen en vegetatie te hoog en ondoordringbaar wordt voor een oogjager als de Goudplevier om prooien in te lokaliseren. Er vinden tegenwoordig ook frequenter intensieve werkzaamheden plaats op percelen, zoals het omploegen van de grond. Dit heeft een negatief effect op de dichtheid van bodemfauna, zoals regenwormen (Postma-Blaauw *et al.* 2010, Kleefstra *et al.* 2014).

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- Het terugdringen van vermesting in foerageerhabitat voor de Goudplevier zal de biodiversiteit aan prooien (regenwormen en insecten) doen toenemen en de vegetatie beter doordringbaar maken.
- Het verhogen van waterstanden in graslanden is voor de Goudplevier van groot belang om de belangrijkste voedselbron voor de soort, regenwormen, bereikbaar te houden.
- Het beperken van recreatie in geschikte foerageergebieden voor de Goudplevier zal het risico op verstoring verminderen.
- Bij de aanleg van windparken is het van belang om rekening te houden met de aanwezigheid van foeragerende en rustende Goudplevieren in de directe omgeving. Aanleg van windparken in geschikt leefgebied voor de Goudplevier wordt dan ook afgeraden.
- Intensieve agrarische werkzaamheden zoals het omploegen van het land kunnen het beste niet of zeer spaarzaam worden uitgevoerd in graslanden om het prooiaanbod voor de Goudplevier op een hoog peil te houden.

Regionale verschillen

Veel van de knelpunten die een rol spelen bij de zeer ongunstige SvI van de Goudplevier spelen voornamelijk in agrarisch gebied, waar de soort dan ook het hardst in aantal afneemt. In natuurgebieden, met name de Waddenzee en de zoute Delta, spelen deze knelpunten minder en hier doet de Goudplevier het dan ook juist relatief goed (Kleefstra *et al.* 2014, Hornman *et al.* 2018). Met name de knelpunten betreffende vermesting, verdroging, habitatverlies en verstoring spelen het meest in agrarisch gebied.

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) biedt kansen op uitbreiding en kwaliteitsontwikkeling van foerageergebied en rustgebied van de Goudplevier. Kansen voor de soort liggen voornamelijk op percelen waar vernattingsmaatregelen worden toegepast in de vorm van een verhoogde grondwaterstand en de aanwezigheid van plasdrassen. Maatregelen ten behoeve van de insectendiversiteit in met name open grasland, zoals het beperken van bemesting, zijn daarnaast ook van groot belang.

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Goudplevier staat met de status 'Least Concern' niet als bedreigd te boek binnen Europa (Birdlife International 2021). Nederland wordt bezocht door Goudplevier uit verschillende flyway-populaties. De meeste Goudplevieren in Nederland komen uit broedgebieden in IJsland, Scandinavië en Noordwest-Rusland en behoren tot de ondersoort *altifrons*. Elk jaar komen er daarnaast beperkte aantallen van de ondersoort *apricaria* naar Nederland. Deze zijn waarschijnlijk voornamelijk afkomstig uit het zuidelijke Oostzeegebied (Kleefstra *et al.* 2014). De ondersoort *apricaria* en de flyway-populatie van ondersoort *altifrons* uit IJsland nemen in aantal af, terwijl de flyway-populatie van de ondersoort *altifrons* uit Scandinavië en Noordwest-Rusland stabiel blijft (Wetlands International 2022). Afnemende aantallen spelen in meerdere zuidelijke landen een rol en worden deels in verband gebracht met klimaatverandering (Keller *et al.* 2020).

Kennisleemtes

Er zijn geen relevante kennisleemtes te formuleren.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

De populatieomvang ligt met een seizoensgemiddelde van 67.000 vogels in de periode 2014/15-2019/20 ver onder het gunstige niveau van 140.000 vogels met een matige afname op de korte termijn. De

(beperkte) getroffen en geplande maatregelen zullen voor deze soort waarschijnlijk geen winst opleveren, met name ook omdat een groot deel van de populatie buiten Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort verblijft. Aanvullende maatregelen zoals het verminderen van bemesting (wat gunstig is voor het aandeel beschikbaar voedsel als wormen en andere ongewervelden) worden getroffen in het kader van ANLb maar het effect daarvan is nog niet bekend. Deze maatregelen in regulier agrarisch gebied zijn echter technisch niet ingewikkeld. De inschatting is dat - mits voorgenoemde en elders in deze bouwsteen beschreven maatregelen tijdig en op voldoende schaal worden genomen - een herstel maximaal 2-3% per jaar kan bedragen (Vogel *et al.* 2024). Een herstel aan de bovenkant van die bandbreedte zou volstaan voor een gunstige staat in 2050.

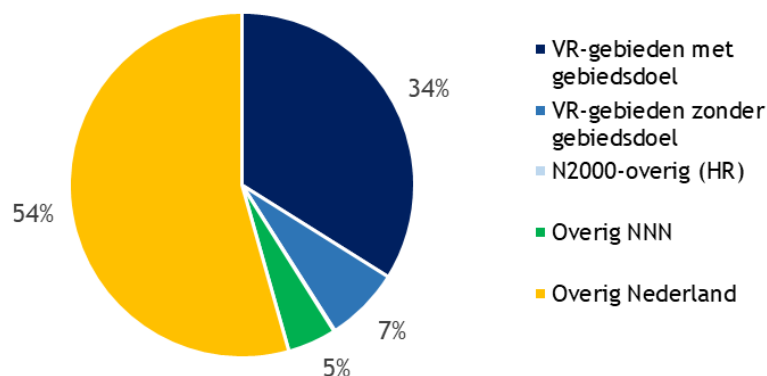
3. Advies landelijk

Het advies is om het landelijke doel voor 2050 op een seizoensgemiddelde van 140.000 vogels te stellen, overeenkomstig de omvang waarbij de soort duurzaam in het leefgebied kan voortbestaan.

IV. Regionale opgave

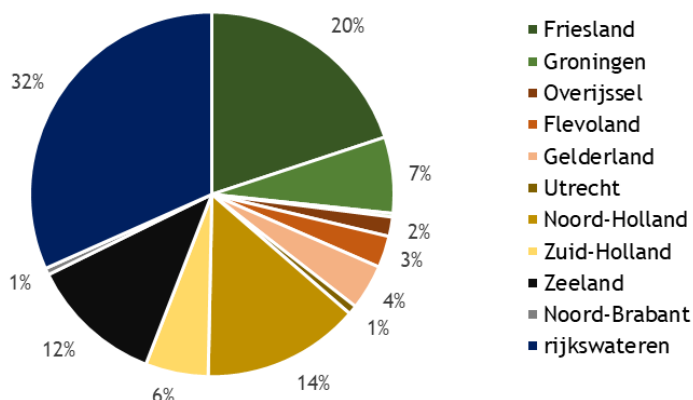
1. Actueel voorkomen

Bijna de helft van de Nederlandse Goudplevieren pleistert buiten de broedtijd inmiddels in natuurgebieden (figuur 3), waaruit blijkt dat deze leefgebieden steeds belangrijker worden voor de soort (Kleefstra *et al.* 2014). Een ruime helft is echter nog steeds te vinden buiten natuurgebieden. Het gaat hier dan met name om open graslanden en in mindere mate open akkers.

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20, op basis van seizoensgemiddelde) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de voor de Goudplevier als niet-broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Bijna een derde van de Nederlandse Goudplevieren is inmiddels in de rijkswateren te vinden. Het hier zowel om de zoete als de zoute rijkswateren, hoewel de zoute rijkswateren (met name de Waddenzee en in mindere mate de zuidwestelijke Delta) steeds meer in belang toenemen. In de zoete rijkswateren is de Goudplevier voornamelijk te vinden langs de IJsselmeerkust. Buiten de rijkswateren om zijn de westelijke en met name de noordelijke provincies belangrijk voor de Goudplevier. In de oostelijke en zuidelijke provincies zijn relatief gezien maar zeer weinig Goudplevieren te vinden. In Drenthe en Limburg zijn minder dan 0,5% van de Nederlandse Goudplevieren te vinden en deze aandelen zijn in figuur 4 dus niet zichtbaar.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Goudplevier als niet-broedvogel in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

De 10 belangrijkste gebieden voor de Goudplevier liggen, met uitzondering van polder Arkemheen, allemaal in de rijkswateren en Friesland (tabel 4). De Waddenzee steekt ver boven de rest van de gebieden uit en bevat als enige gebied een populatie van meer dan tienduizend Goudplevieren.

Tabel 4. De belangrijkste gebieden voor de Goudplevier als niet-broedvogel in de winterseizoenen 2014/15-2019/20 alsmede overige Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel (IHD) voor deze soort. Het procentueel aandeel in de Nederlandse winterpopulatie is indicatief weergegeven (afgezet tegen landelijk seizoensgemiddelde of -maximum). Functie(s) van het gebied: f (foerageren), s (slapen). Type berekening (waarde): g = seizoensgemiddelde, m = seizoensmaximum. VR = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied, VR* = VR-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Goudplevier als niet-broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), NNN = Natuurnetwerk Nederland (indien >5%), overig = overig Nederland, rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidige instandhoudingsdoel, - = geen IHD.

Gebied	Status	Regio	Functie (waarde)	Huidige populatie	Aandeel in NL	IHD (vogels)
Waddenzee	VR*/HR	rw	f,s (g)	14.296	21%	19.200
Anjumerkolken en Kollumerland	overig	Fr	f (g)	3.839	6%	-
IJsselmeer	VR*/HR	rw	f,s (m)	9.706	5%	9.700
Polders rond het Sneekermeer	overig	Fr	f (g)	3.180	5%	-
Polders rond Fluessen, Heegermeer en Slotermeer	NNN/overig	Fr	f (g)	2.936	4%	-
Oosterschelde	VR*/HR	rw	f,s (g)	2.393	4%	2.000
Gaasterland en Lemsterland	NNN/overig	Fr	f (g)	2.344	4%	-
Wonseradeel en Workum	NNN/overig	Fr	f (g)	2.011	3%	-
Arkemheen	VR	Gl	f (g)	1.845	3%	-
Oost- en Westdongeradeel	overig	Fr	f (g)	1.784	3%	-
Grevelingen	VR*/HR	rw	f,s (g)	1.614	2%	2.600
Polder Zeevang	VR*	NH	f (g)	1.086	2%	790
Lauwersmeer	VR*	Gr	f (g)	405	1%	150
Veerse Meer	VR*	rw	f,s (g)	392	1%	820
Haringvliet	VR*/HR	rw	f (g)	303	<1%	1.600
Eilandspolder	VR*/HR	NH	f (g)	258	<1%	150
Sneekermeergebied	VR*	Fr	f (g)	214	<1%	520
Westerschelde & Saefthinge	VR*/HR	rw	f,s (g)	138	<1%	1.600
Rijntakken	VR/HR	Gl	f (g)	32	<1%	140

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied

en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Goudplevier is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er een aanvullende landelijke opgave is (voorstel landelijk doel voor 2050 bedraagt 140.000 vogels (seizoensgemiddelde) terwijl in de actuele situatie (2014/15-2019/20) ca. 67.000 vogels aanwezig zijn), is er ook een regionale opgave om een gunstig populatieniveau te bereiken. De grootste regionale opgave ligt binnen de rijkswateren. De verwachting is dat met name de Waddenzee, het IJsselmeergebied en de zuidwestelijke delta van belang zijn voor het behalen van deze opgave. Ook in andere regio's in de lage landen liggen relatief hoge regionale opgaves. In het oosten en zuiden van Nederland zijn de opgaves veelal het laagst.

Tabel 5. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Goudplevier als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. n.b. = niet bepaald.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	21.500	31%	n.b.	43.000
Friesland	13.000	19%	onzeker	27.000
Noord-Holland	9.400	14%	stabiel	19.500
Zeeland	8.000	12%	onzeker	16.500
Groningen	4.600	7%	stabiel	10.000
Zuid-Holland	3.700	6%	matige afname	8.400
Gelderland	2.700	4%	matige toename	5.600
Flevoland	1.900	3%	onzeker	4.200
Overijssel	1.100	2%	matige afname	2.800
Utrecht	500	1%	onzeker	1.400
Noord-Brabant	400	1%	sterke afname	1.300
Drenthe	200	<1%	sterke afname	300
Landelijk	67.000	100%	matige afname	140.000

V. Prioritering

Omdat de grootste regionale opgaves liggen binnen de rijkswateren en noordelijke en westelijke provincies, hebben beheersmaatregelen in deze regio's de hoogste prioriteit. Maatregelen om de kwaliteit van het leefgebied te bevorderen zijn met name in agrarisch gebied belangrijk, omdat de soort juist hier in aantal afneemt. Het is in agrarisch gebied vooral van belang om te prioriteren op vernattingsmaatregelen en maatregelen om de vermessing op vooral graslanden terug te dringen. Intensieve agrarische werkzaamheden zoals het omploegen van grond dienen daarnaast beperkt te worden om de voedselsituatie voor de soort op orde te houden. De grootte van het leefgebied van de Goudplevier dient ook in de gaten te worden gehouden. Hierbij moet rekening worden gehouden met de bevinding dat Goudplevieren windparken vrijwel geheel vermijden, waardoor plaatsing van windparken in potentieel geschikte habitat in essentie een inkrimping van het leefgebied tot gevolg heeft.

Literatuur

- ATKINSON P.W., FULLER R.J., VICKERY J.A., CONWAY G.J., TALLOWIN J.R.B., SMITH R.E.N., HAYSOM K.A., INGS T.C., ASTERAKI E.J. & BROWN V.K. 2005. Influence of agricultural management, swardstructure and food resources on grassland field use by birds in lowland England. *Journal of Applied Ecology* 42: 932–942.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- HORNMAN M., KOFFIJBERG K., VAN WINDEN E., VAN ELS P., KLAASSEN O., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2018. Watervogels in Nederland in 2015/2016. Sovon rapport 2018/07, RWS-rapport BM 18.08. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

- JUKEMA J. & HULSCHER J.B. 1997. De wilsterflapper als meter van populatieschommelingen bij de Goudplevier *Pluvialis apricaria*. Limosa 70: 179-190.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- KLEEFSTRA R., VAN ROOMEN M., VAN WINDEN E. & TANGER D. 2014. Pleisterende Goudplevieren en Kieviten in Nederland. Trends in aantallen en verspreiding sinds de jaren zeventig. Limosa 87: 20-32.
- KLEIJN D., DIMMERS W.J., VAN KATS R.J.M., MELMAN TH.C.P. & SCHEKKERMAN H. 2007. De voedselsituatie voor gruttokuikens bij agrarisch mozaïekbeheer. Alterra-rapport 1487. Alterra, Wageningen.
- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., JANSSEN J.A.M., KUITERS A.T., VAN WINDEN E., BOELE A., SCHMIDT A.M. & VAN VREESWIJK T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- KRIJGSVELD K.L., SMITS R.R. & VAN DER WINDEN J.R. 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Rapport nr. 08-173. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- MASON C. F. & MACDONALD S.M. 1999. Habitat use by Lapwings and Golden Plovers in a largely arable landscape. Bird Study 46: 89-99.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- ONRUST J., WYMENGA E. & PIERSMA T. 2019a. Rode regenwormen: sleutelspelers voor boerenlandbiodiversiteit. De Levende Natuur 120: 144-148.
- ONRUST J., WYMENGA E., PIERSMA T & OLFF H. 2019b. Earthworm activity and availability for meadow birds is restricted in intensively managed grasslands. Journal for Applied Ecology 56: 1333-1342.
- POSTMA-BLAAUW M.B., DE GOEDE R.G.M., BLOEM J., FABER J.H. & BRUSSAARD L. 2010. Soil biota community structure and abundance under agricultural intensification and extensification. Ecology 91: 460-473.
- VAN TURNHOUT C. 2018. Goudplevier *Pluvialis apricaria*. Pp. 242-243 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VERSLUYS M., HIEMSTRA H. & TAAL J. 2009. Regenwulpen langs de Friese waddenkust in het voorjaar van 1997-2007. Limosa 82: 194-207.
- VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VOGEL R., FOPPEN R. & VAN DEN BREMER L. 2024. Inschatting van de haalbare populatiegroei in 2022-2050 van vogelsoorten met een ongunstige staat van instandhouding. Sovon-rapport 2024/49. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- WINKELMAN J.E., KISTENKAS F.H. & EPE M.J. 2008. Ecologische en natuurbeschermingsrechtelijke aspecten van windturbines op land. Alterra-rapport 1780. Alterra, Wageningen.
- WYMENGA E. & JALVING R. 2005. Verspreiding van Goudplevier, Wulp, Regenwulp en Kemphaan in Fryslân tijdens de voorjaars trek in april 1978 en 2004. Twirre 16: 185-194.

Geraadpleegde websites

- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2022. Goudplevier. <https://stats.sovon.nl/stats/soort/4850>. Geraadpleegd op 22/02/2022.
- WETLANDS INTERNATIONAL. 2022. Waterbird Population Estimates. <http://wpe.wetlands.org/>. Geraadpleegd op 09/03/2022.